כתנאי יש יליד בית כו'. תימה היכי משמע ליה מתוך הך ברייתא דרבי חמא תלי טעמא בטומאת לידה לעולם אימא לך דסבר יוצא דופן נימול לח' והאי דמצריך טבילה בשפחה משום דבעינן אחר אינה משובה גיורת עד שתטבול כדנפקא לן ביבמות בפרק החולץ (דף מו.)[א]: **כגון** שלקח זה שפחה וזה עוברה.

פירש בקונטרס דהוי מצי למימר כגון שלקח שפחה מעוברת וילדה קודם טבילה אלא רבותא נקט דאפילו בטבלה ואח"כ ילדה משכחת לה מקנת כסף נימול לא[ב] וקשה לר"י דא"כ ת"ק דלעיל ה"ל למינקט נמי הך רבותא ואמאי קאמר (ג) מקנת כסף נימול כו'[ג] אפילו לקח מעוברת נמי אלא שלקח זה שפחה וזה עוברה אלא ודאי לקח זה שפחה וזה עוברה הוי שפיר דומיא דלכס[ד] וכגירסת שאלתות דרב אחאי גרסה לר"י דגרס[ה] כגון שלקח שפחה וולדה עמה מיהו תימה לר"י דהוה מצי למינקט רבותא[ו] אפילו בלא ולדה עמה כגון שלקח שפחה מעוברת וילדה קודם טבילה וי"ל דניחא ליה למינקט כדקתני בברייתא במילתיה דת"ק ועוד אומר ר"י דמשום דהוך קראי נימול לאחד ונימול לשמונה דיליד בית ומקנת כסף כתיבי בפרשת לך לך הלכך ניחא לאסכוחינהו בכה"ג דשייך קודס מתן תורה אלא הוה טבילה ואע"ג דיליד בית נימול לח' לר' חמא לא משכחת לה אלא אחר מתן תורה בילדה ואח"כ טבלה מיהו כל מה שיכול לקיים לפני מתן תורה מקיים: **כגון** שלקחה ע"מ שלא להטבילה. וכדמפר' ביבמות בפרק החולץ (דף מח.) דלקח על מנת שלא לגיירו יכול להשהותו הרבה:

כל ששהה שלשים יום באדם וח' ימים בבהמה. אינו שוין דיוס שמנה כלאחר שמנה כדמוכח לקמן דעבד להו עיגלא תילתא ביומא דשבעה וקאמר אי איתרחיתו עד לאורתא הוה אכלינן מייה ויוס שלשים כלפני שלשים כדתנן בבכורות בפ' יש בכור לנחלה (דף מט.) ואפילו רבי עקיבא דפליג לא קאמר אלא דמספקא אם הוה כלפני שלשים או כלאחר שלשים ועניין אבילות אפילו ר"ע מודה דהוה כלפני שלשים משום דהלכה כדברי המיקל באבל:

מימהל

ונתחדשה הלכה איני והא איתמר יוצא דופן [ו]ומי שיש לו שתי ערלות רב הונא ורב חייא בר רב חד אמר מחללין עליו את השבת וחד אמר [ז]אין מחללין עד כאן לא פליגי אלא להלל עליו את השבת [ח]אבל לשמנה ודאי מהלינן ליה [ט]הא בהא תליא כתנאי יש יליד בית שנימול לאחד ויש יליד בית שנימול לשמנה יש מקנת כסף שנימול לאחד ויש מקנת כסף שנימול לשמנה יש מקנת כסף שנימול לא' ויש מקנת כסף שנימול לשמונה כיצד [י]לקח שפחה מעוברת ואח"כ ילדה זהו מקנת כסף הנימול לשמונה לקח שפחה וולדה עמה זו היא מקנת כסף שנימול לאחד ויש יליד בית שנימול לשמנה [כ]כיצד לקח שפחה ונתעברה אצלו וילדה זהו יליד בית הנימול לשמנה רב חמא אומר ילדה ואח"כ הטבילה זהו יליד בית שנימול לאחד הטבילה ואחר כך ילדה זהו יליד בית הנימול לשמנה ותנא קמא לא שני ליה בין הטבילה ואח"כ ילדה בין ילדה ואח"כ הטבילה דאע"ג דאין אמו טמאה לידה נימול לשמנה (אמר רבא)[ל] בשלמא לר' חמא משכחת לה יליד בית נימול לא' יליד בית נימול לח' מקנת כסף נימול לא' ומקנת כסף נימול לח' ילדה ואח"כ הטבילה זהו יליד בית שנימול לאחד הטבילה ואח"כ ילדה זהו יליד בית שנימול לח' מקנת כסף נימול לשמנה כגון שלקח שפחה מעוברת והטבילה ואח"כ ילדה מקנת כסף נימול לאחד כגון [מ]שלקח זה שפחה וזה עוברה אלא לת"ק בשלמא כולהו משכחת להו אלא יליד בית נימול לאחד היכי משכחת לה א"ר ירמיה בלוקח שפחה לעוברה הניחא [נ]למ"ד קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי אלא למ"ד קנין פירות בקנין הגוף דמי מאי איכא למימר אמר רב משרשיא בלוקח שפחה ע"מ שלא להטבילה [ס]תניא ר"ש בן גמליאל אומר [1]כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל שנאמר [2]ופדויו מבן חדש תפדה [פ]שמנת ימים בבהמה אינו נפל שנאמר [3]ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן וגו' הא לא שהה ספיקא הוי מימהל

ונתחדשה הלכה. דמי שאמו טמאה לידה נימול בח' ולא אחר: **יוצא דופן.** שנקרעת אמו: **שתי ערלות.** שני עורות זה על זה[ו]. ואמרי לה שני גידין: **אבל לשמנה ודאי מהלינן.** ואע"ג דיוצא דופן אין אמו טמאה לידה: **הא בהא תליא.** וחילול שבת תלי במילה לח' דמי שנימול לח' דוחה שבת ומי שאינו נימול לח' אינו דוחה השבת דכי כתיב[ז] וביום השמיני דילפינן מיניה[ח] ואפילו בשבת בנימול לח' כתיב: **כתנאי.** הא דרב אסי: ה"ג הא מילתא בשאלתות דרב אחאי[ט] **כילד לקח שפחה** (א) **ואחר כך ילדה זהו מקנת כסף שנימול לשמונה לקח שפחה וולדה עמה זהו מקנת כסף שנימול לאחד לקח שפחה ונתעברה אצלו וילדה זהו יליד בית שנימול לח' רבי חמא אומר הטבילה ואחר כך ילדה זהו יליד בית שנימול לח' ילדה ואח"כ הטבילה זהו יליד בית הנימול לשמנה** (ב) תוס' ד"ה כגון שלקח זה וכו' הך רבותא ואמאי קאמר לקח שפחה וולדה עמה זו היא מקנת כסף שנימול לאחד אפילו לקח מעוברת נמי:

גליון הש"ס

גמ' שלקח זה שפחה וזה עוברה. עיין בשער המלך פי"ב מהל' (גלה) [נדליס ה"י וכקלות החושן סי' רט פעיף ג וכספר כתובה דדף יא בתד"ה (א"ה)] [מטילין]: **שם שמנת ימים בבהמה.** עי' מנחות דף לו ע"א תד"ה שומע אני:

רבינו חננאל

ומקשינן עלה וכל שאמו טמאה לידה נימול לשמונה ומי שאין אמו טמאה לידה אינו נימול לשמנה, והרי יוצא דופן שאין אמו טמאה לידה, דתניא וילדה עד שתלד ממקום הולד פרט ליוצא דופן, ר' שמעון אומר יוצא דופן הרי הוא כילוד וחייבין עליו קרבן ובלבד שהוא פטור מחמש סלעים. ואיתמר יוצא דופן ומי שיש לו ב' ערלות, רב הונא ורב חייא בר רב, חד אמר מחללין עליו את השבת וחד אמר אין מחללין עליו את השבת, עד כאן לא פליגי אלא להלל עליו את השבת אבל ודאי לשמונה מהלינן ליה. ופרקינן הא בהא תליא, האומר מחללין עליו את השבת סבר נימול לח' והאומר אין מחללין סבר אינו נימול לשמונה. ואמרינן דברי רבה כתנאי, זה התנא שאמר לקח שפחה ועוברה עמה נימול לח', פי' קנה שפחה גויה ועוברה, נמצא זה העובר מקנת כסף. וקודם שיטבלנה עודה בגיותה ילדתו כיון שיגיע ליום שמיני חייב למולו ואע"פ שילדתו בגיותה שאינה טמאה לידה, ואמר התנא זהו מקנת כסף הנימול [לשמונה] דלא כרבה. ורב אחא אמר ילדה כו'. קיי"ל דכולהו תנאי מא"י אינון לפיכך קרי להו רבי בר מתלת דוכתי, דאע"ג דתנאי אינון קרי להו רב, רב אבא בהאשה שנפלו לה נכסים, ורב אבא נמי בג' שאכלו כאחד ורב חמא בהדא דוכתא. ורב אחא אמר ילדה ואח"כ הטבילה מאחר שאין אמו טמאה לידה אינו נימול לשמונה אלא ליום אחד כרבה. וזהו שאמר רבה, לרב חמא דבעי טבילה, משכחת לה יליד בית נימול לשמונה, כגון שהטבילה ואח"כ ילדה, מקנת כסף נימול לשמונה כגון שלקח שפחה ועוברה עמה. וגם זו הטבילה ואח"כ ילדה, ומפני מה לא פירש בה טבילה, כיון שהפריש מקודם לזה בין הטבילה ואח"כ ילדה ובין ילדה ואח"כ הטבילה (מימי) [מן] לא שמעת לה. לקח שפחה ועוברה עמה זהו מקנת כסף שנימול לשמונה. לקח זה שפחה וזה עובר זהו יליד בית שנימול לאחד דברי הכל הוא. כי פליגי בילדה ואח"כ הטבילה ת"ק סבר גם זה יליד בית נימול לשמונה, ורב אחא סבר זה יליד בית נימול לאחד. ושאר השמועה פשוטה היא. **תניא** רשב"ג אומר כל ששהה באדם שלשים יום אינו נפל שנאמר ופדויו מבן חדש תפדה. שמונת ימים בבהמה אינו נפל שנאמר ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה. הא לא שהה ספק.

לה א מיי' פ"ג מהל' מילה הלכה יא טוש"ע יו"ד סי' שלא סעיף ה וי"ד סי' רסו סעיף י:

לו ב מיי' שם הלכה ז סמג עשין כז טוש"ע יו"ד סי' רסב סעיף ג וסימן רסו סעיף י:

לז ג ד מיי' שם הלכה ד ה סמג שם טוש"ע יו"ד סי' רסז סעיף ג:

לח ה מיי' שם הלכה יג ופ"ג מהל' יבום והלכה כב ופ"ב מהל' רוצח ושמירת נפש הלכה ו ופ"ג מהל' אבל הלכה ו סמג עשין נג ועשין דרבנן ב טוש"ע יו"ד סי' שמ סעיף ל וסי' שנג סעיף ד וסי' שנח סעיף ו וטוש"ע אה"ע סי' קט סעיף ד:

לט ו מיי' פ"ד מהל' מתנות אסורות הלכה ד (ופ"ג מהל' איסורי מזבח הלכה מ) סמג לאוין עב וקנג עשין קעח:

תורה אור השלם

1 וּפִדְיוֹ מִבֶּן חֹדֶשׁ תִּפְדֶּה בְּעֶרְכְּךָ כֶּסֶף חֲמֻשֶׁת שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הוּא: במדבר יח טז

2 שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַיהוָה: ויקרא כב כז

מוסף רש"י

כל ששהה ל' יום באדם. משנולד מי שלשים יום (יבמות לו:) שחיה שלשים יום (שם פ:). **אינו נפל.** ואפילו לא כלו לו חדשי עיבור, דאמרינן לשבעה נגמרה לורתו ואשתכי עד שמיני (שם פ:) ופוטר אם אמו מן החליצה (שם לו:). **ספיקא הוי.** ומולגת ולא ממיימתם, ודוקא לי מספקא לן אי כלו לו חדשיו אי לא, אבל אי קיים לן דכלו לו חדשיו תנן במסכת נדה (מנ:) תינוק בן יומו פוטר מן היבום (יבמות לו:).

מוסף תוספות

א. והוי כלוקח שפחה שלא להטבילה דשמעתין. תוס' הרא"ש. ועי' מכמת שלמה, מהרש"א, ופפ"ת. ב. כגון שלקח זה שפחה וזה עובר דלא הוי דומיא דלכס. תוס' הרא"ש. ג. לקח שפחה וולדה עמה. תוס' הרא"ש. ד. כיון שהאם והעובר שניהם של ישראל הם. תוס' הרא"ש ועי' מהרש"א. ה. נימול לאחד. תוס' הרא"ש. ו. לר' חמא מקנת כסף נמול לאחד. תוס' הרא"ש.

רב נסים גאון

הניחא למאן דאמר קנין פירות [לאו] כקנין הגוף דמי, אלא למאן דאמר קנין פירות (לאו) כקנין הגוף דמי. ומחלוקת היה על זה בין ר' יוחנן ובין ריש לקיש, ותמצא מחלוקתם בהרבה מקומות מן התלמוד. במסכת גיטין בפרק השולח גט לאשתו [דף מז] איתמר המוכר שדהו לפירות ר' יוחנן אמר מביא וקורא ריש לקיש אמר מביא ואינו קורא, ר' יוחנן אמר מביא וקורא קנין פירות כקנין הגוף דמי, ריש לקיש אמר מביא ואינו קורא קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי. ובבא בתרא בפרק יש נוחלין [קלו] מכר הבן בחיי האב וכו'. ובמס' יבמות בפרק החולץ [לו] כמו כן. וזאת אחת מג' הלכות כריש לקיש כמו שאמר רבא הלכתא כריש לקיש בהני תלת חדא הא, אבל בכל מקום שיש מחלוקת בין ר' יוחנן וריש לקיש הלכה כר' יוחנן לבד מהני תלת.

(א) [יבמות עב.], (ב) [מגילה ו: מיל יח: תמורה יח.], (ג) ר"מ מ"ז, (ד) כ"ק פח: ל. כ"מ מ' ט. כ"כ כ. קלו: קלו. יבמו' לו: [גיטין מז: מח. ערכין כו:], (ה) [יבמות שם ודף פ:] נדה מד: [תוספ' פנ"ז], (ו) [עי' רש"י יבמות עב. ד"ה שמי עלוות], (ז) [ויקרא יב], (ח) [לעיל קלב.], (ט) [פרשת לך לך סימן טז],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ה"ג הא מילתא וכו' כילד לקח שפחה מעוברת ואח"כ וכו' שנימול לשמונה כגון שלקח שפחה מעוברת והטבילה ואח"כ ילדה: (ב) תוס' ד"ה כגון שלקח זה וכו' הך רבותא ואמאי קאמר לקח שפחה וולדה עמה זו היא מקנת כסף שנימול לאחד אפילו לקח מעוכלת נמי:

מימהל היכי מהלינן. סוס קטן ביום השמיני בשבת דילמא נפל הוא ולא חזי למול ועושה חבורה אלא לשם מצוה: **אם חי הוא.** כלומר אם כלו לו חדשיו שפיר קא מהיל: **מחתך בבשר.** שחוטה הוא ולא חבורה היא: **לא נגרסה.** הא דקתני אין מחללין אלא לענין מכשירי מילה לרבי אליעזר דאמר דחו שבת ה"מ דקיים ליה בגויה שכלו לו חדשיו שעברו [9]ט' חדשים משششמה עד שילדתו ולא שמשה כל ימי עיבורה אבל ספק אין מכשיריו דוחין דילמא לאו בר מימהל הוא ומחלל שבת בעשותו פחמים וברזל: **רפנאי.** נפל גמור אם חשוב כמת כדקאמר רב אדא בר אהבה דאינו אלא מחתך בבשר או לא והויא חבורה: **נאכלה להביא בן ח'.** דכוליה קרא דריש ליה בתורת כהנים מן הבהמה מקצת בהמה מטמאה ומקצת אינה מטמאה פרט לטרפה ששחטה ומדממעיט טרפה ששחטה מכלל דבטהורה קאי אשר היא לכם להביא בהמה טמאה לפי שפרשה ראשונה דכתיב בה[1] לכל הבהמה אשר היא מפרסת פרסה ואינה מעלת גרה וגו' מוקי לה התם באבר מן החי הכתוב מדבר ופרשה זו במתה ודאי נאכלה להביא בן ח' חדשים שאף שחיטתו מיתה ומטמאה: **מר סבר חי הוא.** לפיכך שחיטתו מטהרתו: **לענין אכילה.** אי מותר באכילה בשחיטתו אם לאו: **טרפה.** שחיטתה מטהרתה מלטמא כדפרישית: **היתה לה שעת הכושר.** לישחט וליטהר קודם שנטרפה: **מי פליגי.** למישרי ולד של בהמה בתוך ח' ימים: **שוחטים אותו ביו"ט.** ואינו מוקלה שהרי בין השמשות נמי היה מוכן לגבד אמו. מיהו שמעינן מינה דמותר לבו ביום: **ושוין.** רבי יהודה ורבי שמעון שנחלקו ברואין מומין ביו"ט במסכת בילה[2] שאם נולד היום הוא ומומו עמו שהוא מן המוכן ומותר לבקר מומו ביו"ט ולא דמי כמתקן ביו"ט ולא איתחזק באיסורא ומוקמינן לה התם כגון דיתבי דייני התם ורואהו בשעת לידה מיד: **נפל מן הגג או אכלו ארי.** שמת מחמת מיתה הנאה לו בתוך ל' ממקום אחר דברי הכל בחזקת כלו לו חדשיו קאי דאי לאו הך מיתה לא הוה מת הילכך חי הוא ובאדם הוי ולד ופוטר את אמו מן החלילה וגבי בהמה נמי סתם ולד בהמה שחטו בתוך ח' מותר באכילה דלא חזינא ביה ריעותא ורוב היולדות אינן מפילות[3]: **שפיקה.** [4]ביילי"ר בלע"ז כלומר לאחר לידתו לא ראו בו אלא חיות מעט שפיקה ומת וגבי אדם קאי: ה"ג **ועכדו**[5] **עגלא פילאה בימאא דשבעה: איפרחיפו.** מלשוחטו עד אורתא שהוא ליל שמיני: **הוה אכלינן מיניה.** דמקלת היום ככולו דכתיב (ויקרא כב) והיה שבעת ימים תחת אמו הא לילה חזי ומיהו מיום השמיני הוא דילה דאורתא לאו בת הקרבה היא דכתיב (שם ז) ביום צוותו להקריב אבל מכלל נפל נפקי ליה וחזי לאקדושי כדאמרינן בזבחים (דף יב.) [6]לילה לקדושה יום להרצאה והלכך לענין חולין חזי מאורתא למישחטיה ומיכל. אלמא מאן דס"ל כרשב"ג פליג במיתה הנאה לו ממקום אחר ואמר ספיקא הוא: **שביב בגו אלפין.** לילדתו: [7]**לוורוניפא.** מטעמים שמאכילין את האבל: **קא בעיא למיכל.** לכך אתה מתאבל חנם: **איפרע מילתא.** אבילות: **בגו אלפין יומין.** לילדת הולד: **מה הולד** [8]**בתוך** ל'. לילדתו ולא היה לאביו בן אלא הוא [9]וולד לאחר מיתת אביו ועל ידו היו פוטרין אמו מן החלילה אם היה בר קיימא: **ועמדה ונתקדשה.** לאחר זמן לפי שסבורה שאינה זקוקה ליבם: אם

מימהל היכי מהלינן ליה אמר רב אדא בר אהבה [1]מלין אותו ממה נפשך אם חי הוא שפיר קא מהיל ואם לאו מחתך בבשר הוא ואלא הא דתניא ספק בן ז' ספק בן ח' אין מחללין עליו את השבת אמאי נימהליה ממה נפשך אם חי הוא שפיר קא מהיל [2]ואם לאו מחתך בבשר הוא אמר מר בריה דרבינא אנא ורב נחומי בר זכריה תרגימנא מימהיל הכי נמי מהלינן ליה לא נצרכה אלא למכשירי מילה [3]ואליבא דרבי אליעזר אמר אביי כתנאי [1]וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה להביא [2]בן שמנה שאין שחיטתו מטהרתו רבי יוסי ברבי יהודה ור' אלעזר בר"ש אומרים שחיטתו מטהרתו מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר חי הוא ומ"ם מת הוא אמר רבא אי הכי אדמיפלגי לענין טומאה וטהרה ליפלגי לענין אכילה אלא דכולי עלמא מת הוא ורבי יוסי ברבי יהודה ורבי אלעזר ברבי שמעון סברי כטרפה טרפה לאו [3]אף על גב דמתה היא שחיטתה מטהרתה הכא נמי לא שנא ורבנן לא דמי לטרפה טרפה היתה לה שעת הכושר האי לא היתה לה שעת הכושר וכ"ת טרפה מבטן מאי איכא למימר התם יש במינה שחיטה [4]דהכא אין במינה שחיטה איבעיא להו מי פליגי רבנן עליה דרבן שמעון בן גמליאל או לא אם תמצי לומר פליגי הלכה כמותו או אין הלכה כמותו ת"ש [5]העגל שנולד ביום טוב שוחטין אותו בי"ט הכא במאי עסקינן [6]דקים ליה בגוויה שכלו לו חדשיו ת"ש [7]ושוין [8]שאם נולד הוא ומומו עמו שזה מן המוכן ה"נ שכלו לו חדשיו ת"ש דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן שמעון בן גמליאל [9]הלכה מכלל דפליגי ש"מ אמר אביי [10]נפל מן הגג או אכלו ארי דברי הכל חי הוא כי פליגי שפיהק ומת מר סבר חי הוא ומר סבר מת הוא למאי נפקא מיניה [11]לפטור מן הייבום נפל מן הגג או אכלו ארי דברי הכל חי הוא והא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע איקלעו לבי בריה דרב אידי בר אבין ועביד להו עיגלא תילתא ביממא דשבעה ואמרי ליה [12]אי איתרחיתו ליה עד לאורתא הוה אכלינן מיניה השתא לא אכלינן מיניה אלא כשפיהק ומת דברי הכל מת הוא כי פליגי בנפל מן הגג ואכלו ארי מר סבר מת הוא ומר סבר חי הוא ברייה דרב דימי בר יוסף אתיליד ליה ההוא ינוקא בגו תלתין יומין שכיב יתיב קמתאביל עילויה אמר ליה אבוה צוורוניתא קבעית למיכל אמר ליה [13]קים לי ביה שכלו לו חדשיו רב אשי איקלע בי רב כהנא איתרע ביה מילתא בגו תלתין יומין חזייה דיתיב וקא מתאבל עילויה אמר ליה לא סבר ליה מר להא דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן שמעון בן גמליאל אמר ליה קים לי בגוויה שכלו לו חדשיו [14]איתמר מת[15] בתוך שלשים ועמדה ונתקדשה אמר רבינא משמיה דרבא אם

גסה טהורה, על דעת כמו שאמרו בפרק א' ממסכת בכורות (דף ח) בבהמה גסה יולדת לט' חדשים, ומה שתלד בהמה גסה טהורה בחודש ח' הרי הוא כמת ולא תועיל בו השחיטה להוציאו מידי נבילה לענין הטומאה כמו שמועלת בטריפה. מכאן הראיה שהקדמנו ממה שאמרו ויש מן הבהמה שאינה מטמאה פרט לטריפה ששחטה ותמצא כמותה בשחיטת חולין (שב) בפרק בהמה המקשה לילד.

ביה ואמר אלא שפיהק ומת דברי הכל מת הוא, כי פליגי בנפל מן הגג או אכלוה אריה. **ושמעינן** מהאי מעשה דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע שאם נשחט קודם ח' ימים אסור באכילה, ואינו מותר לאוכלה אלא מלילי ח' והלאה (לקרבן). הלכך לילי שמיני מותר באכילה, ולקרבן פסול ואין כשר לקרבן אלא מיום השמיני והלאה. **וזה** שאמר אביי וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה להביא בן שמונת ימים שאין שחיטתו מטהרתו, ר' יוסי בר' יהודה ור' אלעזר בר' שמעון אומרים שחיטתו מטהרתו, ברייתא זו שנויה בתורת כהנים. **לשמונה** חדשים חלוקתם, דתני בהדיא במתניתא דבי ר' חייא ודבי ר' אושעיא איזהו בן ח' כל שלא יצאו לו חדשיו, ר' אומר סימנים ניכרין בו שערו וצפרניו שלא גמרו. וכדרך שבן שמנה חדשים באדם נפל, כך בן ח' בבהמה גסה וכן ד' בדקה נפל, רשב"ג אומר כל ששהה באדם ל' יום אינו נפל וכו'. **והלכתא** כת"ק דאמר בן שמנה אין שחיטתו מטהרתו, אלא אמרינן מת היה ונבילה היא ומטמאה שאין שחיטה מועלת בנבילה, דתנינן מתניתין סתמא כוותיה בפרק בהמה המקשה לילד, ופירשנוהו שם מי יש במינו שחיטה מי אין במינו שחיטה בן ח' חי אין שחיטתו מטהרתו לפי שאין למינו שחיטה. **וסוגיא** דשמעתא שאין שחיטתו מטהרתו בפחות משמנה ימים אלא בדמוחזק לן שכלו חדשיו, כגון שהיתה בהמה קשורה לו בביתו ט' חדשים לגסה (וארבע) [וה'] לדקה ולדה, וברי לן שלא עלה [עליה] זכר בביתו. **וזה** ששנינו במשנתינו סתם תינוק בן יום אחד מיטמא בזיבה, ומיטמא בנגעים ומיטמא בטמא מת, וזוקק ליבום ופוטר מן היבום, ומאכיל בתרומה ופוסל התרומה, ונוחל ומנחיל, וההורגו חייב, והרי הוא לאביו ולאמו ולכל קרוביו כחתן שלם, ואמרינן בגמרא למאי הילכתא אמר רב פפא לענייני אבלות. לימא מתניתין דלא כרשב"ג דתניא רשב"ג אומר כל ששהה באדם ל' יום אינו נפל, הא לא שהה ספיקא הוי. ומפרקינן דקים ליה בביה שכלו לו חדשיו. ודין כל השנוים במשנה זו דינם אחד במוחזק לן ביה שכלו לו חדשיו. ומיהא הוו (מיתא) [מתאבלין] באלי בריה דרב דימי בריה דרב יוסף ורב כהנא בינוקא דשכיב בגו תלתין יומין דהוו מוחזקין שכלו לו חדשיו. **איתמר מת בתוך שלשים ועמדה ונתקדשה.** אמר רבינא משמיה דרבא

מסורת הש"ס

א) [לעיל קנ.], ב) חולין נא: ביצה ו:, ג) חולין שם ביצה כו:, ד) [לעיל קו: וש"נ], ה) יבמות לו:, ו) [עי' תוס' כתובות מט. ד"ה מת ומות] יבמות לו: ד"ה מת וכו' שכתבו דרש"י דהכא גורס כפוף שנשים, ז) [ויקרא יא], ח) [דף כו:], ט) [יבמות לו.], י) [במו"ק כ: גרס רש"י לילוניים] ופי' שעדת אבל כמו גיר הערוך שהביא תוס' הכא ד"ה לוחלוניים], כ) [צ"ל בסוף ע"פ עדות' של תוס' יבמות וכתובות], ל) [צ"ל וחי לאחר מיתת אביו], מ) [צ"ל מדקתני כל ששהה הא מני אם שהה כדרבי עבדין], נ) [וי"ל דאי לאו הכי מה נא רשב"ג להוסיף על מילתא דרבי], ס) [ערך לד ג].

תורה אור השלם

1 וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִיא לָכֶם לְאָכְלָה הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד הָעָרֶב:
ויקרא יא לט

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ה"ג ועביד להו עגלא תלמא: (ב) תוס' ד"ה מימהל וכו' בגן שמונה ודאי דוקא אלא: (ג) בא"ד ופריך אלא הא דעבד: (ד) בא"ד הוה ליה למיתני הלכה כרבי וכרשב"ג דליכא: (ה) בא"ד אין צריך לדקדק מכל כמו שהוכיח ר"י דבלאו הכי יש להוכיח דבסתם ולדות אייתי הס"ד:

גליון הש"ס

גמ' ואם לאו מחתך בבשר הוא. עי' מ"א סי' תקכו ס"ק יא, ועי' כיומא לאמי פי"ז דיבמות הלכה ז: שם הכא אין במינה שחיטה. עי' חולין עד ע"א תד"ה נפקא ליה: רש"י ד"ה לא נצרכה. מ' חדשים משמשמה. עי' תב"ש סי' טו ס"ק טז: ד"ה שפיהק ביילי"ר בלע"ז. עי' נדה סג ע"א תד"ה מפסקת: ד"ה הוה אבלינן מיניה וכו' לילה לקדושה. ועי' בתוס' שם זמיס יב ע"א ד"ה יום וכ"ל:

לעזי רש"י

ביילי"ר [בדיילי"ר]. לפחק.

רבינו חננאל

וזה שאנו מלין כל קטן בן ח', הלא אמר רשב"ג קודם ל' יום ספק נפל הוא (ואין) [ואין] מחללין עליו את השבת ומלין אן[ו]תו בן ח' ימים, שמא נפל הוא. **ופרקינן** מלין אותו ממה נפשך, אי חי הוא שפיר קא מהיל, ואי נפל הוא מחתך בבשר הוא ולא מלאכה היא. **ומקשינן** אלא הא דתניא ספק בן ז' או בן ח' אין מחללין עליו את השבת אמאי נימהליה ממ"נ. ופרקינן מימהל ה"ג דמהלינן ליה, לא נצרכה אלא למכשירי מילה ואליבא דר' אליעזר. ולית הלכתא הכי דשינוייא היא ואשינוייא לא סמכינן. (**ואם** יש להקשות עוד, אי הכי אם המילה חיתוך בשר היא ואינה מלאכה, אפילו מילה שלא בזמנה יהא נימול בשבת מחתך בבשר הוא. ופירקו כי מילה בחי מלאכה היא כי מתקן הוא, כי כיון שחותך הערלה מתקנו לאכול תרומה ולשחוט עליו אביו את הפסח). **לאכלה להביא בן ח' שאין שחיטתו מטהרתו.** פי' זו בהמה גסה טהורה שיולדת לט' חדשים היא. **ומיבעיא** לן רשב"ג פליגי רבנן עליה אי לא. ופשטינן דפליגי רבנן עליה דהלכתא כוותיה, דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרשב"ג, ואי לאו דפליגי הלכה למה. **אמר אביי נפל מן הגג ואכלו אריה דברי הכל כמו חי הוא, כי פליגי שפיהק ומת.** ומקשינן עליה מדרב פפא ורב הונא בריה דר' יהושע דאיקלעו לבי בריה דרב אידי בר אבין ועבד להו עיגלא תלתא ביומא דשבעא, ואמרי[ן] ליה אי איחרתו עד לאורתא הוה אכלינן מיניה, והרי זה נשחט ולא אכלו ממנו שאמרו כיון שלא שהה ח' ימים כנפל חשוב ואין שחיטתו מתירתו באכילה. והדר

מ א מיי' פ"ל מהל' מילה הלכה יד סמג עשין כח טוש"ע י"ד סי' רסו סעיף יא בהג"ה:
מא ב ג ד מיי' פ"ב מהל' שאר אבות הטומאות הלכה ו:
מב ה ו מיי' פ"ב מהל' יום טוב הלכה ג סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תלח סעיף ה:
מג ז מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ט:
מד ח ט מיי' פ"ל מהל' יבום הלכה ה סמג עשין כ טוש"ע אה"ע סי' קנו סעיף ד:
מה י מיי' פ"ד מהל' מאכלות אסורות הלכה ד סמג לאוין עה וקלג טוש"ע י"ד סי' טו סעיף ב:
מו כ מיי' פ"ל מהל' אבלות הלכה ז סמג עשין מד"ס ב טוש"ע י"ד סי' שעד סעיף ח [בכי"ף כאן ובפ"ג דמו"ק דף לב: וכן בל"ש כאן והתם סי' לג]:

מוסף רש"י

ושוין. תנאי דפליגי במס' ביצה (כו:) גבי בכור שעולה בו מום ביו"ט, ושוין דאפילו האוסר בעולה בו ביום משום דמוקצה היה בין השמשות מתמת איסור קדשים בתוך, אבל אם עולה היום ומומו עמו מוכן הוא, שלא נאסר מעולם, דהא במעי אמו היה מוכן אבל אמו ומותר, דבכור אינו קדום עד שיולד, וכשנולד הרי מומו עמו ולאו לישחט בתוך (חולין נא:). **מת** בתוך שלשים. בן הימה ומתקדשה לשוק בתוקת שפטורה משום בנה (יבמות לו:).

מוסף תוספות

א. דמנ"ל דמהלינן לי'. תוס' הל"ש. ב. איירי. תוס' הל"ש. דלרשב"ג היכא דלא שהה חשבינן לי' ספקא ולרבנן חשבינן לי' בר קיימא. תוס' יבמות פ: ד"ה כיון. ג. רשב"ג אומר. תוס' הל"ש. ד. ל' יום. תוס' הל"ש. ה. הגי' בגמ' שם ומתוס' הל"ש ומ"ן ומ' הר"ן כאן: 'כרבים'. ו. דחשיב קיימא לרשב"ג. תוס' יבמות פ: ד"ה כיון. [ז]רשב"ג מיקל. ויטב"ל. ז. כמו רבי ורבנן בני פלוגתייה. תוס' הל"ש. ח. ולדות. תוס' הל"ש. ט. דאי לא איירי רשב"ג אלא בבן ח' ודאי דאיירו בהו רבי ורבנן הו"ל למימר 'אם שהה'. תוס' הל"ש. י. דפליגי רבנן עליה דרשב"ג דמיקל, ולא בעינן למפשט משמואל. ויטב"ל. יא. בר פלוגתייהו דרבנן. תוס' הל"ש. יב. מדפסק כרשב"ג ולא כרבי. תוס' הל"ש. דאם לא בא להוסיף רשב"ג סתם ולדות מה בא להוסיף על רבי. תוס' יבמות פ: ד"ה כיון.

רב נסים גאון

אמר אביי כתנאי לאכלה להביא בן ח' שאין שחיטתו מטהרתו. עיקר דבר זה שנוי בתורת כהנים [ויקרא יא] וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה, וכי ימות הרי זו מיתה ודאי, מן הבהמה יש מן הבהמה מטמאה ויש מן הבהמה שאין מטמאה, פרט לטריפה ששחטה. ונתבאר לנו בזה הכתוב בהמה [טרפה] ששחטה אינה מטמאה. ונשאו ונתנו בדבר זה הרבה ואמרו באמצע הדברים, בן ח' יוכיח שיש למינו שחיטה ואין שחיטתו מטהרתו. ולאחר כן אמרו לאכלה להביא בן ח' שאין שחיטתו מטהרתו, כלומר בן ח' חדשים בבהמה

ואם אשת כהן היא אינה חולצת. הקשה ה"ר משה מבהיים ותחלוץ ומה בכך הא אמרי' בפ"פ שני דיבמות (דף כג.) דספק חלוצה היכא דנכנסה שריא דתנן התם אם קדמו וכנסו אין מוציאין מידם ואמרינן בגמ' ד) תני שילא אפילו שניהם כהנים מ"ט חלוצה דרבנן ועל ספק חלוצה לא גזרו ואומר רבי דהאי דאינה חולצת דשמעתין לא משום שאם חלצה (לא) יהא מחויב להוציאה אלא כיון דאפשר בלא חליצה מוטב שלא תחלוץ שלא להוציא לעז על ביתה כעין שמצינו בפרק בתרא דיבמות (דף קיט.) דתנן האשה שהלך בעלה וארתה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך לא תנשא ולא תתייבם עד שתדע שמא מעוברת ארתה ואמר בגמ' ה) ולעולם אמר זעירי ג' לעצמה ט' לחבירתה וחולצת ממ"ג פי' שאם נתעברה ארתה וילדה מותרת לשוק בלא חליצה ואם לא נתעברה הרי חליצה פוטרת ר' יוחנן אמר לעצמה ג' לחבירתה לעולם ופריך ותחלוץ ממ"ג ומשני גזירה שמא יהא ולד של קיימת ונמצא מצריכה כרוז לכהונה וליצרכה דילמא איכא דהוי בחליצה ולא הוה בהכרזה ואמרו קא שרו חלוצה לכהונה אלמא אנו מעגנין אשה זו לעולם משום טעמא דנמצא מצריכה כרוז לכהונה ולכך אין אנו מניחים לחלוץ וכל שכן הכא שיש לימנע יותר מחליצה ואיכא למיחש טפי שלא יאמרו קא שרו חלוצה לכהן. מ"ר: ואם אשת כהן היא חולצת. דאי הוא אפילו כי לא שהה כרבנן כדאי' בהחולץ (יבמות דף לו: ושם) והא דאמרינן לעיל דהלכה כרשב"ג היינו דוקא באשת ישראל[א] אבל באשת כהן לא קי"ל כוותיה להצריכה חליצה הואיל ואשת כהן היא.[ב] מ"ר: **דתניא הזכר ולא טומטום ואנדרוגינום.** השתא משמע דדרש מלשון זכר ונקבה ולא מיתורא דה' דהזכר ואם נקבה דאם לא כן מאי קפריך בסמוך ומ"ש גבי מילה גבי מילה לרבות אנדרוגינוס והא אדרבה[ג] צריך מיעוט גבי ערכין למעוטי אנדרוגינוס[ד] אלא ע"כ לאו מיתורא דקרא ממעט ליה מערך איש ואשה אלא ממשמעות דזכר ונקבה הלכך צריך קרא במילה לרבות אנדרוגינוס וכ"מ נמי דגבי קידוש ממעט אנדרוגינוס בלא שום ייתור כדמוכח בפרק טרף בקלפי ביומא (דף מג. ושם) דאמר תנן התם הכל כשרים לקדש כו' ומפרש אשה מנלן אמר קרא ונתן ולא ונתנה כו' והתניא טעמא דממעט אשה ממעט אנדרוגינוס וקשה לרבי דבנדה פרק המפלת (דף כח: ושם) מייתינן הך מילתא דערכין וקאמר טעמא דכתב רחמנא הזכר ואם נקבה הא מזכר ונקבה לחוד לא הוה ממעט להו אלמא מיתורא דואם וה' דהזכר קדשים ואומר רבי דודאי מיתורא קדשים כדמשמע התם והא דאיצטריך כל זכר גבי מילה לרבות אנדרוגינוס כי היכי דלא נילף מערכין[ה] ומשום הכי גבי קידוש לא צריך קרא למעט אנדרוגינוס דילפינן מערכין וממילה לא ילפינן דאית לן למילף מערכין לחומרא ופסול לקדש והא דאמר רב בהמפלת (גם זה שם) טומטום ואנדרוגינוס שראו לזבן ואודם כאחת אין חייבין על ביאת מקדש ושורפין עליו את התרומה ונפקא ליה התם ביאת מקדש מדכתיב מזכר ועד נקבה תשלחו זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס ופריך התם וכל היכא דכתיב זכר ונקבה למעוטי טומטום ואנדרוגינוס והתניא כו'[ו] דטעמא דכתב רחמנא הזכר ואם נקבה כו' והשתא מאי קפריך דבלא יתור נמי ספיר ממעטו טומטום ואנדרוגינוס משום דילפינן מערכין וי"ל דכי גמרי מערכין לחומרא כמו גבי קידוש אבל לקולא לפוטרו מביאת מקדש כשראה לזבן ואודם כאחת לא ילפינן מערכין אלא אדרבה ילפינן ממילה לחומרא לחייבו על ביאת מקדש מיהו קשה לרבי מהא דתני בבכורות בפרק אלו מומין (דף מב. ושם) הזכר ולא הנקבה כשהוא אומר למטה זכר שאין תלמוד לומר להוציא טומטום ואנדרוגינוס והשתא אמאי איצטריך קרא למעט טומטום ואנדרוגינוס שאינם קדושים לעולה תיפוק ליה משום דילפינן מערכין לחומרא דהיינו חומרא שאין קדושה חלה עליהם ולריך להביא קרבן אחר ובדוחק אומר ר"י דאדרבה היא קולא שאם לא מצא אלא אנדרוגינוס יהא יושב ובטל כעין שמצינו גבי סוכה בפרק לולב הגזול (דף לו:) דתניא ר' יהודה אומר אין סוכה נוהגת אלא בד' מינים שבלולב והדין נותן ומה לולב שאינו בלילות כבימים כו' אמרו לו כל דין שאתה דן שתחלתו להחמיר וסופו להקל אינו דין לא מצא ד' מינין יהא יושב ובטל ומיהו לא דמיא שפיר להתם ודאי סופו להקל שאם לא ימצא ד' מינים כל ימי סוכה נמצא המצוה עובדת וא"ל לעשותה עוד אפילו ימצא אחרי כן אבל גבי קרבן אם אינו מוצא עכשיו אלא אנדרוגינוס אחר זמן ימצא וא"כ תחילתו ו) וסופו להחמיר הוא ועוד אומר רבי דהתם קרא דהזכר גבי עולת נדבה הוא דכתיב[ז] ולא גבי חובה הלכך לא שייך התם יהא יושב ובטל כיון שאינו מחויב שום קרבן.[ח] מ"ר: **הזכר ולא טומטום ואנדרוגינום.** בבכורות בפרק (ט) אלו מומין (מב. ושם) אמר שמי מכאן טומטום ואנדרוגינוס תתן התם טומטום ואנדרוגינוס אין שוחטין עליו לא במקדש ולא במדינה רבי ישמעאל אומר אין מום גדול מזה וחכ"א אינו בכור אלא נגזז ונעבד ואמר בגמ' אר"ח מחלוקת באנדרוגינוס אבל טומטום דברי הכל ספיקא הוא וקדוש מספיקא אמר ליה (י) אלא מעתה בערכין יערך אלמה תניא הזכר ולא טומטום ואנדרוגינוס ומשני שמי מכאן טומטום ומשמע דהכי פריך אלמה תניא הזכר ולא טומטום (א) וכיון דאמרת דספיקא היא איצטריך קרא למעוטי ספיקא ומאי קשיא דבשלמא בהתיא סוגיא דלעיל דהתם פריך גבי אנדרוגינוס איצטריך קרא למעוטי ספיקא שפיר פריך שהרי אין סברא לומר שיהא ספק לפסוק דודאי ברור למקרא אם הוא זכר או נקבה ואם הוא אמת שהפסוק חושבו זכר למה ימעטנו שלא יהא קדוש לעולה ואם קרא חשיב ליה נקבה א"ל לכתוב למעטו (ד) ו) אלא טומטום ודאי צריך קרא שיש מהן זכרים ויש מהן נקבות וכי האי גוונא שייך שפיר למקרא למעטו כיון שהוא ספק לנו אם הוא זכר או נקבה כעין שמצינו גבי מעשר בהמה דתנן בפ' בתרא דבכורות (דף נח:) ומייתי לה בפ"ק דב"מ (דף ו:) קפץ אחד מן המנויין לתוכן כולן פטורין ומפרש התם טעמא דעשירי וודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק וכן בנגעים ספק בהרת קדמה לשער לבן או שער לבן קדם לבהרת ונפקא לן בשלהי מסכת נזיר (דף סה.) דטהור מדכתיב לטהרו או לטמאו שפתח הכתוב תחילה בטהרה ונראה לר' דה"פ מילתא דרב חסדא אבל טומטום קדוש מספיקא משום דכל כמה דמצינן לאוקמי קרא למעט אנדרוגינוס דממעטי להו רבנן מדכתיב הזכר כדדרש התם לעיל לית לן לאוקמי לקרא למעוטי טומטום משום דאם הוא זכר ודאי אין סברא למעוטי ואם הוא נקבה אין צריך קרא דהשתא פריך שפיר מערכין דלא הוה לן למעוטי טומטום כיון דאיכא לאוקמי קרא לאנדרוגינוס ליתא לן למעוטי טומטום מיניה דליכא למימר ואם נקבה לאנדרוגינוס לא איצטריך דכבר מיעטוה מהזכר (פ) מ"מ הוה אמינא נהי דמעטיה קרא מערך איש מיהו לא גרע מאשה ויהא לו לכל הפחות ערך אשה הלכך לאנדרוגינוס נמי איצטריך ואם נקבה לפיכך הוצרכו לתרץ סמי מכאן טומטום והא דתני בפ"ק דחגיגה (דף ד. ושם) זכורך והוציא טומטום ואנדרוגינוס ולא פריך מינה בבכורות לרב חסדא ולישני סמי מכאן טומטום ונראה לר' משום דקרא יתירא (ו) למעט טומטום דתרי זכורך כתיבי והא דפריך בפ"ק דחגיגה בשלמא אנדרוגינוס איצטריך סד"א הואיל ואית ליה זכרות ליחייב קמ"ל דבריה הוא בפני עצמו אלא טומטום ספיקא הוא איצטריך קרא למעוטי ספיקא ומשני כשביליו מבחוץ ונראה לרבי דשפיר פריך דהתם ודאי לא הוה צריך קרא למעוטי טומטום דפשיטא בלא קרא דלא מייתי עולת ראייה דהיכי נעביד מספיקא לא מייתי על תנאי דאם נקבה הוא תהא עולת נדבה דהא עולת ראייה לא בעי סמיכה ואסור לסמוך משום עבודה בקדשים [ועולת נדבה בעי סמיכה] ואם לא יסמוך טוב שלא יביא כמו שמצינו גבי פסח בפסחים פרק האשה (דף פח:) דתניא חבורה שנתערבו עורות פסחיהן ונמצאה יבלת באחת מהן כולן יצאו לבית השריפה ופטורין מלעשות פסח שני כו' עד דפריך וייתי מותר הפסח ומשני משום סמיכה דאילו מותר הפסח בעי סמיכה ואילו פסח לא בעי סמיכה אלמא משום סמיכה נמנעים מלעשות פסח כ"ש מלביא עולת ראייה ובבכורות על מילתא דרב חסדא לא הוה מצי לשנויי כשביליו מבחוץ דכ"ש דלא הוה ליה לקרא למעוטיה. מ"ר. וקשה לי לרב חסדא אמאי ממעט רב בנדה

עין משפט נר מצוה

מז א מיי' פ"ב מהל' יבום הלכה כא סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קסד סעיף ז:

מח ב מיי' פ"ג מהל' ערכין הלכה ה:

תורה אור השלם

1 וְהָיָה עֶרְכְּךָ הַזָּכָר מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְעַד בֶּן שִׁשִּׁים שָׁנָה וְהָיָה עֶרְכְּךָ חֲמִשִּׁים שְׁקָל כֶּסֶף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ:
ויקרא כז ג

2 וְאִם נְקֵבָה הוּא וְהָיָה עֶרְכְּךָ שְׁלֹשִׁים שָׁקֶל:
ויקרא כז ד

מוסף רש"י

אם אשת ישראל היא. אם זה שקידשה ישראל הוא, אם תחלון מן הכיסא לאמר קדושין לא תיאסר על בעלה (יבמות לו:). **אם אשת כהן היא.** ואם זה שקידשה כהן הוא, אם תחלון מיאסר עליו, **אינה חולצת.** וסמכינן אולד (שם). **הזכר.** והיה ערכך הזכר, ומריוויי דס"ל נפקא לן ולא טומטוס (בכורות מב.). **אבל יהא בערך אשה.** ערך איש ואשה אין שוין, כדמפרש בפ' בכר שיני (שם). **ואם נקבה.** מריוויי דאם נפקא לן ולא טומטוס (שם, וכעי"ז נדה כח:).

מוסף תוספות

א. כתוס' הרא"ש מוסיף: לחומרא. ב. דלא אפשר, סמכינן אדרבנן ושריא בלא חליצה. תוס' בכורות מט. ד"ה כיום (ולגאורה י"ל דהולכים לא כשיטת תוס' הרא"ש שהבאנו שהכין דהלכה כרבנן, אלא כרש"י ומאירי וריטב"א ופי' הר"ן כלן דמשמע שיטתייהו דסמכינן ארבנן לגבי הא, וי"ע.) ג. גבי מילה ניחא דשתם זכר הוי אנדרוגינוס בכלל. תוס' הרא"ש. ד. מיתורא דה"א. תוס' הרא"ש. ה. דכיון דגלי בערכין דלא הוי בכלל זכר וכו' (ו)מילה נמי הוה ילפינן אי לאו דגלי קרא ד"כל זכר". תוס' נדה כח: ד"ה הא. ז. גבי ערכין. תוס' נדה כח: ד"ה הא. ח. כגון שאמר 'הרי זו עולה'. תוס' נדה כח: ד"ה הא. ט. והוי קולא שאינו קדוש, דלא הוה ילפינן מערכין לקולא אלא ממילה לחומרא, ולהכי איצטריך קרא. תוס' נדה כח: ד"ה הא. (וע' מהרש"ל ומהרש"א).

אם אשת ישראל היא חולצת אם אשת כהן היא אינה חולצת ורב [ט]שרביא משמיה דרבא אמר אחת זו ואחת זו חולצת אמר ליה רבינא לרב שרביא באורתא אמר רבא הכי לצפרא הדר ביה אמר ליה שריתוה יהא רעוא דתשרו תרבא: ר' יהודה מתיר וכו': אמר רב שיזבי אמר רב חסדא לא לכל אמר רבי יהודה אנדרוגינוס זכר הוא שאם אתה אומר כן בערכין יערך ומנלן דלא מיערך [ג]דתניא [1]הזכר ולא טומטום ואנדרוגינום יכול לא יהא בערך איש אבל יהא בערך אשה תלמוד לומר הזכר [2]ואם נקבה היא [ב]זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינום וסתם

[א]אם אשת ישראל היא חולצת. רב שריפוה. בלא חליצה ועבריתו אדרבן שמעון יהא רעוא דתשרון חלב באחילה: לא לכל אמר ר"י. לא לכל דבר אמר ר"י דאנדרוגינוס זכר הוא אלא לענין מילה בלבד דילף ליה מריבויא דקרא כדלקמן[ב]: שאם אתה אומר. זכר הוא לכל דבר: בערכין יערך. האומר ערכו עלי יעריכהו: הזכר. ה' יתירא קדיש. וגבי נקבה דרש ואם יתירא ולא טומטום ואנדרוגינוס: והא

[ג]ביבמות לו: איתא מסרש"ל, [ד] בכורות מב. ערכין ד: מה כח:, [ה] [בפ קמ:], [ו] [ביר' רש"ל וסופו להחמיר הוא הלכך לא שייך התם יושב ובטל ועוד סבר רבי כו' ולא גבי מוכס והוי קולא כיון שאינו מחויב שום קרבן], ז) ס"ל אלא טומטוס דיל"ל שהמקרא מושבו לא זכר ולא נקבה דים מהם זכריים כו',

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה הזכר וכו' בבכורות בפרק על אלו מומין וכו' אין לך מום גדול: (ב) בא"ד אמר ליה רבא אלא מעתה וכו': (ג) בא"ד דכיון דאמרת: (ד) בא"ד אלא טומטוס דיש לומר שאין המקרא חושבו לא זכר ולא נקבה דיש מהן זכריים: (ה) בא"ד מהזכר דמ"מ ה"ל נסי: (ו) בא"ד דקרא יתיר איכא למעט:

רבינו חננאל

אם אשת ישראל היא חולצת אם אשת כהן היא אינה חולצת. ורב שרביא משמיה דרבא אמר אחת זו ואחת זו חולצת. א"ל רבינא לרב שרביא באורתא אמר רבא הכי כי דאמרת לצפרא הדר ביה. א"ל יהא רעוא דתשרי תרבא, כלומר עתה תאסר ואחר שעה תתירה, יהי רצון שתתיר אף החלב. והילכתא כרבינא משמיה דרבא, דהאמר רבינא דהדר ביה רבא מההיא. ר' יהודה מתיר באנדרוגינוס. פי' למולו בשבת. אמר רב שיזבי אמר רב חסדא לא לכל א"ר יהודה אנדרוגינוס זכר הוא, שאם אי אתה אומר כך יערך. ומנ"ל דלא מערך, דתניא הזכר ולא טומטום ואנדרוגינוס כו', ופשוטה היא.

והא סתם ספרא הוא דבתורת כהנים תניא לה[ט] וסתם ספרא רבי יהודה מ[מ]: **לקדש.** מי חטאת לתת אפר על המים: **מכשיר בקטן ופוסל באשה.** טעמיה מפרש בסדר יומא בפ"ג[נ]: **ובאנדרוגינוס.** שמע מינה דרבי יהודה כאשה משוי ליה: **כל זכר.** ריבויא הוא:

מתני' ושכח ומל אם של אחר בשבת בשבת חייב. דטעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה הוא ועבד ליה חבורה שלא לצורך ובהא אפילו רבי יהושע מודה: **אחד למול בשבת ואחד למול בע"ש ושכח ומל אם של ע"ש בשבת ר"א מחייב חטאת.** דמילה שלא בזמנה אינה דוחה שבת. ואע"ג דטעה בדבר מצוה שהיה טרוד בחותו של שבת ומתוך כך טעה בזה ואף בזה עשה מצוה שהרי ראוי הוא למול אלא שאינו דוחה שבת ס"ל לר"א טעה בדבר מצוה ועשה מצוה שיש בה חיוב חטאת חייב. ורבי יהושע פוטר דס"ל טעה בדבר מצוה ועשה מצוה פטור: **גמ'** רב הונא מתני חייב דתניא אמר ר"ש בן אלעזר לא נחלקו רבי אלעזר ור' יהושע על מי שהיו לו ב' תינוקות אחד למול בשבת ואחד למול אחר השבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת שהוא חייב על מה נחלקו על מי שהיו לו ב' תינוקות א' למול בע"ש וא' למול בשבת שר' אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר ושניהם לא למדוה אלא מעבודת כוכבים ר' אליעזר סבר כעבודת כוכבים מה עבודת כוכבים אמר רחמנא לא תעביד וכי עביד מיחייב ה"נ לא שנא ורבי יהושע התם דלאו מצוה הכא מצוה רב יהודה מתני פטור דתניא א"ר מאיר לא נחלקו ר"א ורבי יהושע על מי שהיו לו ב' תינוקות אחד למול בע"ש ואחד למול בשבת ושכח ומל את של ע"ש בשבת שהוא פטור על מה נחלקו על מי שהיו לו ב' תינוקות אחד למול אחר השבת וא' למול בשבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת שר"א מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר ושניהם לא למדוה אלא מעבודת כוכבים ר"א סבר כעבודת כוכבים מה עבודת כוכבים אמר רחמנא לא תעביד וכי עביד מיחייב ה"נ לא שנא ור' יהושע התם לא טריד מצוה הכא טריד מצוה תני ר' חייא אומר היה ר"מ לא נחלקו רבי אלעזר ורבי יהושע על מי שהיו לו ב' תינוקות א' למול בע"ש וא' למול בשבת ושכח ומל את של ע"ש בשבת שהוא חייב על מה נחלקו על מי שהיו לו ב' תינוקות א' למול אחר השבת וא' למול בשבת ושכח ומל של אחר השבת בשבת שר"א מחייב חטאת ור' יהושע פוטר השתא רבי יהושע סיפא דלא קא עביד מצוה פוטר רישא דקא עביד מצוה מחייב אמרי דבי ר' ינאי רישא כגון שקדם ומל של שבת בע"ש דלא ניתנה שבת לידחות סיפא ניתנה שבת לידחות א"ל רב אשי לרב כהנא רישא נמי ניתנה שבת לידחות לגבי תינוקות דעלמא להאי גברא מיהא לא איתיהיב: **מתני'** קטן נימול לשמנה נולד לבין השמשות נימול לט' ביה"ש של ע"ש נימול לעשרה יו"ט לאחר השבת נימול לאחד עשר ב' ימים של ר"ה נימול לשנים עשר קטן החולה אין מוהלין אותו עד שיבריא: **גמ'** אמר שמואל החלצתו חמה נותנין לו כל ז' להברותו איבעיא להו מי בעינן מעת לעת ת"ש דתני לודא יום הבראתו כיום הולדו מאי לאו מה יום הולדו לא בעינן מעת לעת אף יום הבראתו לא בעינן מעת לעת לא עדיף יום הבראתו מיום הולדו דאילו יום הולדו לא בעינן מעת לעת ואילו יום הבראתו בעינן מעת לעת: **מתני'** אלו הן ציצין המעכבין את המילה בשר החופה את רוב העטרה ואינו אוכל בתרומה ואם היה בעל בשר מתקנו מפני מראית העין

מל

(ח) וסתם ספרא רבי יהודה אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא אהכל כשרים לקדש חוץ מחש"ו רבי יהודה מכשיר בקטן ופוסל באשה ואנדרוגינוס ש"מ ומאי שנא מילה משום דכתיב המול לכם כל זכר: **מתני'** מי שהיו לו שני תינוקות אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת חייב אחד למול בע"ש ואחד למול בשבת ושכח ומל את של ע"ש בשבת רבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר: **גמ'** רב הונא מתני חייב רב יהודה מתני פטור רב הונא מתני חייב דתניא אמר ר"ש בן אלעזר לא נחלקו רבי אלעזר ור' יהושע על מי שהיו לו ב' תינוקות אחד למול בשבת ואחד למול אחר השבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת שהוא חייב על מה נחלקו על מי שהיו לו ב' תינוקות א' למול בע"ש וא' למול בשבת שר' אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר ושניהם לא למדוה אלא מעבודת כוכבים ר' אליעזר סבר כעבודת כוכבים מה עבודת כוכבים אמר רחמנא לא תעביד וכי עביד מיחייב ה"נ לא שנא ורבי יהושע התם דלאו מצוה הכא מצוה רב יהודה מתני פטור דתניא א"ר מאיר לא נחלקו ר"א ורבי יהושע על מי שהיו לו ב' תינוקות אחד למול בע"ש ואחד למול בשבת ושכח ומל את של ע"ש בשבת שהוא פטור על מה נחלקו על מי שהיו לו ב' תינוקות אחד למול אחר השבת וא' למול בשבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת שר"א מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר ושניהם לא למדוה אלא מעבודת כוכבים ר"א סבר כעבודת כוכבים מה עבודת כוכבים אמר רחמנא לא תעביד וכי עביד מיחייב ה"נ לא שנא ור' יהושע התם לא טריד מצוה הכא טריד מצוה תני ר' חייא אומר היה ר"מ לא נחלקו רבי אלעזר ורבי יהושע על מי שהיו לו ב' תינוקות א' למול בע"ש וא' למול בשבת ושכח ומל את של ע"ש בשבת שהוא חייב על מה נחלקו על מי שהיו לו ב' תינוקות א' למול אחר השבת וא' למול בשבת ושכח ומל של אחר השבת בשבת שר"א מחייב חטאת ור' יהושע פוטר השתא רבי יהושע סיפא דלא קא עביד מצוה פוטר רישא דקא עביד מצוה מחייב אמרי דבי ר' ינאי רישא כגון שקדם ומל של שבת בע"ש דלא ניתנה שבת לידחות סיפא ניתנה שבת לידחות א"ל רב אשי לרב כהנא רישא נמי ניתנה שבת לידחות לגבי תינוקות דעלמא להאי גברא מיהא לא איתיהיב: **מתני'** קטן נימול לשמנה נולד לבין השמשות נימול לט' ביה"ש של ע"ש נימול לעשרה יו"ט לאחר השבת נימול לאחד עשר ב' ימים של ר"ה נימול לשנים עשר קטן החולה אין מוהלין אותו עד שיבריא: **גמ'** אמר שמואל החלצתו חמה נותנין לו כל ז' להברותו איבעיא להו מי בעינן מעת לעת ת"ש דתני לודא יום הבראתו כיום הולדו מאי לאו מה יום הולדו לא בעינן מעת לעת אף יום הבראתו לא בעינן מעת לעת לא עדיף יום הבראתו מיום הולדו דאילו יום הולדו לא בעינן מעת לעת ואילו יום הבראתו בעינן מעת לעת: **מתני'** אלו הן ציצין המעכבין את המילה בשר החופה את רוב העטרה ואינו אוכל בתרומה ואם היה בעל בשר מתקנו מפני מראית העין

מל

מסורת הש"ס

(ח) [עירובין לו: וש"נ], נ) יומא מג. יבמות עב: ערכין ג. פרה פ"ס מ"ד, ג) פסחים עב. כריתות יט:, ד) [נ"ל אליעזר], ה) פסחים עב. ע"ש, ו) [נ"ל אליעזר], ז) [יבמות לד.], ח) ערכין ח:, ט) יבמות עא., י) נ"ז שם:, כ) יבמות מז: עא:, ל) [מוקצי פרשה ג], מ) [סנהדרין פו.], נ) [דף מג.], ס) [לעיל סט.], ע) [במדבר טו],

תורה אור השלם

1 זאת בְּרִיתִי אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּ בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין זַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ הִמּוֹל לָכֶם כָּל זָכָר: בראשית יז י

הגהות הב"ח

(א) גמ' וסתם ספרא ר' יהודא. נ"ב וא"ע מן מ"ל דה דף מו: (ב) תוס' ד"ה הזכר יתיבא למעוטי לה לטומטום: (ג) בא"ד ספיקא הוא וכי איצטריך:

גליון הש"ם

מתני' ור' יהושע פוטר. עי' ממנחות דף סד ע"א תד"ה ואפי' נתכפר:

רבינו חננאל

ומסקינן בה ומאי שנא גבי מילה, דכתיב המול לכם כל זכר, כל לדבות. ויש מי שאומר הילכתא כרבנן דאמרי ספק ואנדרוגינוס אין מחללין עליו את השבת, ואין הלכה כר' יהודה. ומדחזינן רב חסדא דריש לטעמיה דר' יהודה ש"מ הילכתא כוותיה. מתניתין מי שהיו לו ב' תינוקות אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת, ושכח ומל את שלאחר השבת בשבת חייב וכו'. רב הונא מתני חייב, ורב יהודה מתני פטור. פי' רב הונא מתני חייב דמוקים ליה למתניתין כר"ש, דאמר ר"ש לא נחלקו ר' אלעזר ור' יהושע על מי שהיו לו (ח) דקיי"ל סתם משנה ר' מאיר ובהא תנא דבי ר' חייא פליגי עליה. ורב הונא דמוקים לה כר' שמעון כוותיה עבדינן. וחלוקת ר' אליעזר ור' יהושע דברים ברורין הן, (שנים) ושניהם מע"ז א